

ACADEMIA ROMÂNĂ
Școala de Studii Avansate a Academiei Române
Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**PERSONALITATEA CERCETĂTORULUI ALEXANDRU I. AMZULESCU
ȘI PROCESELE DE INOVARE METODOLOGICĂ
ÎN STUDIAREA CÂNTECULUI EPIC.
APLICARE ASUPRA PATRIMONIULUI
DIN ARHIVA INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR
„CONSTANTIN BRĂILOIU”**

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
acad. CS I Cornelia-Sabina Ispas

DOCTORAND:
Carmen Elena Bulete Șerban

Indiferent de evoluția unui popor, de perioadele pe care acesta le traversează, de progresul științific, de transformările sociale, folclorul rămâne un liant, și o parte integrantă importantă din spiritualitatea unui popor, oricare ar fi acesta. Folclorul este și va rămâne un mod specific de oglindire a vieții, de modelare a ei. Creațiile populare provin de la omul simplu, păstrător de legi și datini străvechi, învățate din moși-strămoși. Acestea sunt pure, necontaminate.

„Astăzi, în genere, adevărate cântece bătrânești sunt cu mult mai rar și mai greu de surprins, chiar de către culegători experimentați. Evoluția adâncă a mentalității oamenilor, cântăreți și ascultători, în funcție de continua schimbare și primenire a mediului și a condițiilor de viață, socială și individuală, precum și a nivelului cultural, formează cauza cea mai de seamă pentru treptata părăsire și uitare a cântecelor bătrânești în însuși circuitul folcloric viu” – (Amzulescu, 1988: 11).

Cântecul bătrânesc (denumire tradițională, orală, conform opiniei lui Al. I. Amzulescu) nu mai este cunoscut, lăutari adevărați, cu repertoriu moștenit și transmis de la o generație la alta, nu mai există. În vremurile de demult, interpretarea lui reprezenta un moment artistic de excepție, esențial. Era de fapt, singurul eveniment artistic major din viața unui sat.

Cântecul bătrânesc era totodată o formă de artă populară, dar de factură înaltă și complexă, fiind cultivat cu grijă, la ocazii solemne de sărbătoare. Iar interpreții lui trebuiau să mențină viu interesul și atenția ascultătorilor. De aceea întâlnim o acțiune atât de bine concentrată în poezia epică cântată. Firea românilor s-a dovedit a fi de-a lungul timpului, mai mult dinamică decât contemplativă. Era nevoie ca rapsozii consacrați să aibă o mare capacitate de concentrare, pentru că nu le era deloc ușor să realizeze un asemenea moment, cu o încărcătură folclorică deosebită.

Așadar, se conturează o serie de motive importante pentru care considerăm acest fond de creații *un adevărat tezaur* care trebuie adus în atenție, studiat, și mai ales, păstrat în sistemul nostru de cunoaștere. Suntem într-un tot în acord cu opinia conform căreia: „Cântecul narativ oferă și astăzi produse interesante, care trebuie identificate, culese și studiate fără prejudecăți estetice sau tematice. Acceptarea fenomenului folcloric actual ca o prezență activă, dinamică în societatea modernă, trebuie să se facă și prin înțelegerea rolului narațiunii cântate contemporane, calitatea creatorilor și colportorilor, a grupurilor de consumatori, a configurației tematice etc.” – (Ispas: 2001: 11).

În teza noastră de doctorat, cu titlul *Personalitatea cercetătorului Alexandru I. Amzulescu și procesele de inovare metodologică în studierea cântecului epic. Aplicare asupra patrimoniului din arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, ne-am propus să evidențiem personalitatea și activitatea științifică a lui Alexandru I. Amzulescu - unul dintre cei mai prolifici culegători și specialiști ai Institutului de Folclor, care a dedicat 30 de ani cercetării în domeniul folcloristicii literare românești. A fost un om de știință cu o mare deschidere, un intelectual rafinat, cu o solidă cultură filologică.

Lucrarea este împărțită în *patru capitole* și reprezintă prin maniera de realizare, o monografie a unei personalități complexe a folcloristicii literare românești. Fiecare capitol are o structură proprie, diferită, care reflectă conținutul și subiectele analizate de noi.

Astfel, **capitolul I**, cu titlul *Alexandru I. Amzulescu, omul și personalitatea științifică*, conține date biografice, bibliografice, precum și evocarea personalității și a preocupărilor științifice ale folcloristului prin intermediul mărturiilor celor care l-au cunoscut, care i-au fost prieteni apropiați, colegi în anii de studii sau în cadrul Institutului de Folclor, buni colaboratori în demersurile profesionale. Născut la 4 decembrie 1921, într-o zonă folclorică importantă, în Valea Stanciului, un sat din județul Dolj, a avut prilejul, după propriile mărturisiri, de a cunoaște din plin atmosfera cântecului popular și a cântecului lăutăresc. Așadar, încă din adolescență, a cunoscut tradiția vie și spiritul cântecului bătrânesc, fapt ce i-a insuflat dragostea și atașamentul profund pentru folclorul autentic, pentru frumusețea cântecelor bătrânești.

Ca elev al Colegiului Național „Carol I” (liceul Nicolae Bălcescu din Craiova), a avut șansa de a-l întâlni pe marele folclorist Ovid Densusianu, și acesta a reprezentat un alt moment esențial din biografia sa. A fost student la Facultatea de Filosofie și Litere din București, secția de filologie modernă, între anii 1938-1942, și a obținut diploma de licență cu distincția *magna cum laudae*. A debutat în revista *Universul Literar și Artistic* cu *Adio, Bălana!*, traducere după Leopoldo Alas y Urena.

A urmat cursurile Seminarului Pedagogic din București, devenind profesor de limba franceză și, ulterior, de limba română la Liceele „Cantemir Vodă”, „Constantin Brâncoveanu” și la Școala elementară de băieți nr. 9, din București.

Devine doctor în filologie după ce a susținut în 1967, la Universitatea din București, teza de doctorat intitulată *Balada populară din Muscel*.

Personalitate puternică, culegător neobosit, dedicat și riguros, Al. I. Amzulescu a știut întotdeauna să-și croiască drumul spre marile valori și spre exponenți ai creației populare românești. Încă de la începutul activității științifice instituționalizate (1950), a înțeles fenomenul folcloric ca pe un act de cultură și educație, evidențiindu-și astfel vocația cercetătorului adevărat.

A reușit ca prin toate cercetările întreprinse, studiile sau volumele publicate, să se situeze în planul superior al cercetării din domeniul folcloristicii literare.

La 1 martie 1950 devine asistent la Institutul de Folclor din București, unde, de-a lungul timpului a ocupat mai multe funcții: 1 mai 1953 devine cercetător, iar de la 1 septembrie 1956 a fost încadrat ca cercetător principal; între anii 1958-1964, 1967-1970 a fost secretarul științific al institutului; apoi din 1971 până la pensionarea din anul 1983 a fost șeful sectorului de literatură și al celui de folclor. I-au revenit așadar, distinsului om de știință, numeroase sarcini importante, atât științifice cât și administrative, pe care le-a îndeplinit cu conștiinciozitate, rigurozitate și probitate științifică. În îndelungata și prolifică activitate profesională, a avut colaborări pe parcursul mai multor ani, la prestigioase reviste de specialitate pentru domeniul în care activa, cum au fost: „Revista de Folclor”, care din 1963 s-a numit „Revista de Etnografie și Folclor”, publicată sub egida Academiei Române. A mai colaborat la „Memoriile Comisiei de Folclor”, „Limbă și literatură”, „Demos” (publicație din Germania), „Datini”, „Glasul Patriei”.

Și-a orientat „cu precădere interesul cercetărilor către studierea problemelor de stilistică a poeziei populare, prin însușirea și aplicarea unor sugestii din metoda structuralismului lingvistic și antropologic, în cercetarea cântecului epic” (ms. AIEF). Totodată, fiind de formație filolog, și-a fundamentat studiile pe baza documentară oferită de textele literare, pe analiza particularităților stilistice ale acestora, culegându-le și transcriindu-le cu acribie științifică. „Până astăzi a rămas cel mai bun cunoscător, din ultima jumătate de veac, al «cântecului bătrânesc, de ascultare» și singurul care a realizat tipologia subiectelor acestuia și o schiță de motiv-index, un inventar alfabetic de momente funcționale și elemente motivice relevante – narrative și descriptive – și bibliografia acestora, pentru cântecul epic eroic și balada familială, specii pe care le-a identificat și clasificat” – (Ispas, 2011: 345).

A lucrat „cu pasiune și pricepere în problemele de cercetare științifică, în special în domeniul baladei populare” (ms. AIEF¹).

În generația sa de folcloriști, Al. I. Amzulescu se distinge calitativ și cantitativ, atât prin culegerile de teren, cât și prin studiile teoretice elaborate după o asiduă și obiectivă activitate de cercetare. Încă de la începuturile activității în cadrul Institutului de Folclor, ulterior devenit Institutul de Etnografie și Folclor, la începutul anului 1950, și-a îndreptat îndeosebi atenția spre culegerea și studierea cântecelor bătrânești din Oltenia și Muntenia, unde, cu sensibilitatea și flerul omului născut „la țară”, i-a „descoperit” pe unii dintre cei mai mari interpreți de folclor „de ascultare”, după cum însăși domnia sa mărturisea. Primul studiu care

---

¹ Sigla arhivei Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”.

a dat măsura pasiunii și dedicării cu care își îndeplinea activitatea de teren și de arhivă a fost cel despre *Ion ăl Mare, Balada clăcașului răzvrătit* (publicat în Revista de Folclor, an. VII, nr. 3-4, 1963, p.1-50).

Folcloristul a fost interesat și de cercetarea și culegerea speciilor epicii populare românești în proză. A participat la numeroase campanii de culegere și a transcris „în notație fonetică peste 3000 de pagini din materialele înregistrate pe bandă de magnetofon (parțial din culegerile: Hunedoara, Moldova de nord, Oaș, și integral, materialul din Muscel” (ms. AIEF).

A condus (începând din anul 1960) colectivul multidisciplinar de specialiști, care a realizat prima monografie literar-muzical-coregrafică a zonei etnofolclorice a Muscelului. Toate aceste strădanii au culminat în anul 1964, cu publicarea volumului *Cântece și jocuri din Muscel*, în colaborare cu etnomuzicologul Paula Carp. Sarcinile care i-au revenit distinsului specialist au fost cele de selecție, transcriere și pregătire pentru tipar a textelor literare. Componența colectivului de cercetători a fost următoarea: Alexandru Amzulescu (folclor literar); Paula Carp, Adriana Sachelarie, Lucilia Georgescu, Adrian Vicol (folclor muzical); Andrei Bucșan (folclor coregrafic).

În memoria celor care l-au cunoscut, fiindu-i colegi, prieteni apropiați sau colaboratori a rămas ca un om sincer, deschis, vesel, optimist.

„Ca o scurtă caracterizare: foarte inteligent, spontan, cult, ordonat până la exagerare, conștiincios până la pedanterie, corect, un om de caracter, un temperament vioi, un om plin de idei” (ms. AIEF).

Etnomuzicologul *Sabin Drăgoi*, director al institutului la venirea lui Al. I. Amzulescu, spunea: „(...) Foarte bine pregătit profesional (...) se instruește mereu, are o capacitate de muncă și dragoste de muncă remarcabile. Își îndeplinește sarcinile conștiincios, foarte harnic și activ în mai multe publicații de specialitate bine apreciate (ms. AIEF).

Profesorul *Mihai Pop*, de asemenea, în calitate de director al Institutului de Folclor din București, îl descria pe Al. I. Amzulescu, pe vremea când acesta ocupa și funcția de secretar științific al institutului, astfel: „(...) În cadrul cercetării folclorului literar, se ocupă de cercetarea, culegerea și sistematizarea cântecului epic, pentru care a alcătuit un catalog tipologic și antologic de texte alese, sub titlul *Balade populare românești*. (...) Este foarte bine pregătit în specialitate, are o practică deosebită în cercetarea de teren și o mare putere de muncă. (...) În relațiile cu colegii este foarte corect, drept, nepărtinitor. Dovedește spirit de prevedere, grijă pentru lucrările ce i se încredințează și viziune de perspectivă atât în cercetarea științifică, cât și în muncile organizatorice” (ms. AIEF).

Un alt mare teoretician al folcloristicii românești, *Ovidiu Bîrlea*, spunea despre Al. I. Amzulescu următoarele: „Lucrează sârguincios și cu pasiune. De la venirea în institut (1950) a participat la diferite lucrări pe care le-a dus la capăt mulțumitor, altele chiar cu succes. În ultimul timp lucrează la monografia folclorică a Muscelului (...) de care s-a atașat cu pasiune și în chip metodic. Lucrările lui se pot caracteriza în genere prin destulă claritate și mai ales prin aspectul îngrijit, meticulos. Culegător călăuzit de claritate și meticulozitate, poate fi socotit printre bunii folcloriști de teren, după cum mi-am putut da seama din numeroasele deplasări la teren făcute împreună până în 1957 (...) Are și o vizibilă putere de muncă, dublată de pasiunea de cercetător: odată ce s-a apucat de o lucrare, nu o părăsește pe drum ca alții, ci o duce până la capăt” (ms. AIEF).

Alexandru Amzulescu și Iordan Datcu au cultivat o frumoasă și îndelungată prietenie, dar și o prolifică colaborare. Fiind primul editor de carte al folcloristului, Iordan Datcu își are locul binemeritat în această lucrare-monografie. Într-un interviu pe care ni l-a acordat în noiembrie 2019, cunoscutul etnolog ne-a mărturisit: „Amzulescu era un om sobru, dar și cald, plin de glume... când stăteai de vorbă cu el. (...) Și a fost un bun coleg, i-a ajutat pe mulți tineri. Eu am avut o bună prietenie cu el, o caldă prietenie și îl voi prețui mereu. (...) Eu aș vrea să spun despre omul și cercetătorul Amzulescu că el a fost unul dintre stâlpii Institutului de Etnografie și Folclor! Atât prin lucrările lui, cât și prin alte ocupații pe care le-a avut în institut, ca șef al sectorului de Folclor, ca secretar științific, ca redactor șef al Revistei de Etnografie și Folclor. Am o mare prețuire pentru opera lui, din câteva motive: el a cercetat terenul românesc, toată Câmpia Dunăreană... Dâmbovița... și a cules 600 de texte de balade. Mai mult de-atâta... a cules și altceva. Cine urmărește atent *Antologia de proză populară epică românească* a lui Bîrlea, îl întâlnește mereu acolo. A făcut deci, mică echipă cu Bîrlea sau cu alții, și aceea, într-un fel, este o operă colectivă. Și îl prețuiesc și pentru studiile lui despre anumite subiecte. Bunăoară, acela despre *Ion ăl Mare... Balada clăcașului răzvrătit...* sau despre variantele la... *Gerul*. De asemenea, am o mare prețuire, este într-unul din volumele pe care i le-am tipărit, o cercetare uluitoare. O nuntă de la cap la coadă, absolut totul. Toate obiceiurile, tot ce s-a cântat, tot spectacolul de la nuntă. Așa ceva nu poate să facă decât cineva cu multă știință și cu multă răbdare. (...) Și îl mai admir și pentru altceva: pentru foarte ingenioasa sistematizare a acestui mare volum de variante, la cele două... mai sistematizat e la ultimele două, aceasta la *Balada familială* și la *Cântecul eroic*.

Sunt lucrări fundamentale care... care rămân. (...) Lucrări fundamentale care au făcut cunoscut institutul și peste hotare. Pot să mă mândresc cu o serie de cărți la care am fost redactor, ale lui Amzulescu, ale lui Ovidiu Bîrlea. Amzulescu își tipărise până atunci studii în

reviste, dar nu avea, nu avea pur și simplu o carte de teorie, și am fost onorat să-i tipăresc eu aceste două cărți: *Cântecul nostru bătrânesc* în 1986 pe care l-am și prefațat, și al doilea volum, *Repere și popasuri în cercetarea poeziei populare* (n.n. publicat în 1989), postfațat de mine. Amzulescu a fost... mi-a rămas, cum să spun așa... recunoscător toată viața pentru aceste cărți și pentru colaborarea noastră ulterioară. Eu închei, spunând tot așa: că este o mare personalitate, stimat de lumea științifică, preocupată de zona aceasta a cântecelor bătrânești”.

Capitolul al II-lea, intitulat *Epica versificată românească. Coordonate teoretice* este structurat în două subcapitole. În primul, intitulat *Aportul științific al Școlii românești de folcloristică la teoretizarea eposului popular versificat. Terminologie, concepte, abordări teoretice, context european*- ne-am propus să aducem clarificări asupra: terminologiei speciei literare enunțate în titlu; să-i reamintim pe cei mai importanți specialiști care au fost interesați și au studiat de-a lungul timpului epica versificată populară românească, să specificăm aria de răspândire națională și internațională (europeană) a acestei specii folclorice.

În ceea ce privește terminologia utilizată pentru denumirea epicii versificate, cântată, aceasta este una destul de diversă. Termenul cel mai des folosit pare a fi cel de *baladă*, împământenit în vocabularul uzual și științific cu precădere, mulțumită romanticilor de la 1848 și mai ales, datorită lui Vasile Alecsandri, „preluat din arsenalul epocii romantice” (Amzulescu, 1986: 3), și care cel mai probabil, a fost „naturalizat” și adaptat după franțuzescul *ballade*. (fr. *ballade* > rom. *baladă*).

Deși termenul originar din limba latină (lat. *ballo, ballare*), semnifică un „cântec de dans meridional, cu o precisă structură în semnificație” (Chițimia, 1971:78), actualmente el trebuie privit cu însemnătatea de „creație fabulară lirico-epică, cristalizată pe motive medievale sau populare” (Chițimia, 1971: 78).

Acad. Sabina Ispas, în două dintre lucrările sale exemplare care au tratat teoretizarea și analiza cântecelor epice (*Cântecul epic-eroic românesc în context sud-est european. Cântecul peșterii*, București, Editura Minerva, 1995 și *Povestea cântată. Studii de etnografie și folclor*, București, Editura Viitorul Românesc, 2001) – constituie două repere bibliografice importante în folcloristica românească modernă) - propune alte denominări pentru epica versificată, mult mai nuanțate și potrivite: *cântec povestitor* (această sintagmă a fost folosită pentru prima dată de către Dimitrie Marmeliuc, cu decenii în urmă), *cântec epic versificat* sau *cântec narativ*, deoarece „acestea nu se confundă cu termenii care denumesc alte specii” și, mai mult, propune evitarea termenului *baladă*, deoarece „acesta nu are o semnificație bine precizată în comunitatea

folclorică în care este cunoscut numai de puțină vreme și este de proveniență livrescă”² (Ispas, 1995: 7).

Alte denumiri generale pentru denominarea epicii versificate, se confundă cu subcategoriile ale speciei: *cântec haiducesc* sau *cântec voinicesc*.

Fiind o specie folclorică, cântecele epice au notele caracteristice ale creației populare: caracter *oral* (s-au transmis pe cale orală), *anonim* (au fost compuse de oameni talentați din popor, necunoscuți), *colectiv* (în procesul transmiterii lor din generație în generație, au suferit intervenția mai multor autori și au cunoscut mai multe variante), *sincretic* (textul unei balade, poate fi recitat, este performat în context specific, cântat, îmbinându-se versul cu muzica), *expresiv* (există o anumită gradare și tensionare a acțiunii, personajele sunt prezentate în momente excepționale, au însușiri ieșite din comun).

Numeroși culegători de folclor și chiar cercetători au încercat să stabilească o vechime a acestor cântece, unele teorii putând fi acceptate, altele discutate. Unii cercetători consideră că ele au apărut înaintea epopelor, reprezentând surse de inspirație pentru acestea, „uneori epopile nefiind decât o sudură ciclizată a baladelor de proveniență folclorică” (Ispas, 1995 : 66), iar alți cercetători cred că baladele constituie reminiscențe, „ecouri târzii ale epopelor în urma destrămării acestora” (Ispas, 1995: 62). Este dificil să stabilim o dată concretă, dar putem converge, conform profesorului Mihai Pop, spre secolul al XIV-lea (Pop, 1998: 315), căci fără îndoială, epica versificată rămâne un fapt folcloric, oral, cu o ascensiune creativă în perioada medievală. Tot acesta – Mihai Pop – ne relatează un episod petrecut în anul 1574, când cronicarul polonez Maty Strykowski, fiind în trecere prin Țările Române, constată că exista un „glorios și antic obicei”, anume cântarea unor piese despre fapte de vitejie și eroism „în acompaniament de viori, alăute, cobze și harfe” (Amzulescu, 1986: 26).

Epica versificată cântată este cunoscută pe întregul continent european, iar acest lucru a fost dezbătut îndelung de către savanți, atât autohtoni cât și străini, printre ei putând fi enumerați: Ion C. Chițimia, Adrian Fochi, Sabina Ispas, Albert B. Lord, V. I. Propp, C. M. Bowra și alții. De altfel, majoritatea dintre ei au încercat să traseze, revenind la problematica terminologiei, o linie clară între *eposul eroic* și *balada nuvelistică* (cu subiecte ce țin de mediul familial).

Eposul românesc se înscrie și el celui european, în general, și celui sud-est european, în particular. Numeroși cercetători români, în special comparațiști și/sau cunoscători de limbi slave sau clasice, au încercat să facă paralele între eposul românesc și cel al vecinilor sau al

---

popoarelor de limbă slavă, căutând similitudini sau diferențe, atât în scopul de a înscrie creația orală românească într-un context european, cât și pentru a descoperi subiecte autohtone ce par a fi „originale”. Dintre savanții comparatiști care au încercat acest lucru, îl amintim pe Adrian Fochi care, în două dintre lucrările sale fundamentale (*Coordonate sud-est europene ale baladei populare românești*, București, Editura Minerva, 1975; *Paralele folclorice. Coordonatele culturii carpatice*, București, Editura Minerva, 1984), a constatat, din cele 401 subiecte ale epicii versificate românești, că „doar 41 subiecte comune avem cu bulgarii, 29 cu sârbii (...), 1 cu istroromânii, 12 cu macedoromânii, 13 cu neogrecii, 13 cu albanezii, 26 cu maghiarii, 22 cu ucrainenii, 17 cu slovaci, 12 cu lituanienii, 11 cu rușii și bielorușii, 10 cu polonezii, 8 cu cehii și moravii și 3 cu sașii-germanii” (Datcu, 2006: 391-392).

Epica versificată cântată „s-a dezvoltat în Europa (...) cu deosebită forță în evul mediu timpuriu în zonele nordice, pe teritoriile Norvegiei, Danemarcei, Islandei, în Europa vestică, în Franța și Spania s-a continuat până spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea în partea sud-estică și balcanică a continentului” (Ispas, 1995: 7). Acest fapt nu este deloc întâmplător, având în vedere că secolul al XX-lea a constituit, cel puțin pentru această parte a Europei – zona peninsulei balcanice, un moment al emancipării și creării identităților naționale, ceea ce a dus, mai devreme sau mai târziu, la nașterea popoarelor.

Valorificarea epicii orale a fost făcută prin publicare de antologii și tipologii care aveau să impună definitiv atenției cărturarilor și iubitorilor de folclor această specie folclorică atât de bogată. Subcapitolul II.2. - *Culegerea și cercetarea epicii orale în România* - aduce în prim-plan preocuparea pentru culegerea, publicarea, cercetarea și analizarea cântecelor epice din toate zonele țării, care a continuat (până în ultimele decenii ale veacului al XX-lea), prin personalități de seamă ale filologiei, folcloristicii și etnomuzicologiei românești, precum: literații Petru Caraman, Dumitru Caracostea, Ovidiu Bîrlea, Ion C. Chițimia, Gheorghe Vrabie, Mihai Pop, Adrian Fochi, Ion Taloș, Radu Niculescu, Al. I. Amzulescu și prin muzicologii Emilia Comișel, Tiberiu Alexandru, Ghizela Sulițeanu, Adrian Vicol și Constantin Gh. Prichici.

În cadrul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, preocupările pentru studierea cântecului epic nu s-au încheiat după plecarea folcloristului Al. I. Amzulescu și a celorlalți cercetători dedicați subiectului (fie literați sau muzicologi). Ca într-o linie de continuitate, acad. Sabina Ispas prezintă numeroase și extrem de obiective clarificări asupra epicii versificate cântate, trasând totodată direcții inedite de cercetare, necesare tuturor specialiștilor în folclor literar interesați de subiect.

Studiile și volumele publicate ulterior de acad. Sabina Ispas au întregit și clarificat și mai mult, printr-un model de analiză minuțios, informațiile asupra celor două specii distincte ale cântecului epic versificat românesc, *cântecul epic eroic* și *balada familială*. De asemenea, au adus inovații la cercetarea și analiza teoretică a cântecului epic. Dintre cele mai relevante pot fi enumerate studiile: *Observații cu privire la funcția „Recunoaștere” în baladă*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, 16 (1971), nr. 3, p. 225-230; *Considerații asupra baladei «Șarpele» în folclorul românesc*, în „REF”, 22 (1977), nr. 2, p. 177-186; *Sugestii privind conceptul de sintagmă nucleu narativ în cercetarea actuală a epicii versificate*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Dialectologice”, seria A-3, 1981, p. 229-234; *Balada populară românească. Argumente și comentarii*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor”, 1990, nr. 1, p. 160-170; și cărțile (care însumează la rândul lor, atât studii publicate anterior în periodice, cât și contribuții inedite): *Cântecul epic eroic românesc în context sud-est european. Cântecurile peșirii*, București, Editura Minerva, 1995, 186 p. (volum care a fost distins cu premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române); *Povestea cântată. Studii de etnografie și folclor*, București, Editura Viitorul românesc, 2001, 223 p.; *Cultură orală și informație transculturală*, București, Editura Academiei Române, 2003, 219 p.; *Rosturi și moravuri de odinioară*, București, Editura Etnologică, 2012.

Autoarea contribuie substanțial la exegeza cântecului epic, aducând lămuriri referitoare la geneză, origine, circulație în spațiul european și universal al variantelor, conținuturile subiectelor narrative și pledează pentru necesitatea existenței unei terminologii cât mai precise și a unei grupări tematice a textelor în cadrul epicii versificate.

Capitolul al III-lea, Alexandru I. Amzulescu – culegător de folclor și creator de documente exemplare relevă ipostaza folcloristului de cercetător / specialist filolog dedicat muncii de teren și creării de documente inedite pentru cercetare, transcriere, analiză, utile și elocvente pentru elaborarea ulterioară a instrumentelor de lucru fundamentale pentru domeniul folcloristicii literare românești. Structura capitolului este următoarea:

- III.1. *Metoda de culegere a folclorului - expresia profundă a cercetării științifice academice;*
- III.2. *Tradiție vie și cercetare instituționalizată. Viziunea metodologică și teoretică specifice în cercetarea creației populare românești: genuri și specii literare culese;*
- III.3. *Instrumente metodologice create de Al. I. Amzulescu. Tipuri de fișe;*
  - III.3.1: *Fișe de magnetofon întocmite la teren. Descriere generală. Particularități ale transcrierilor lui Al. I. Amzulescu în funcție de categoria folclorică de referință;*
  - III.3.2: *Fișe de informatori;* III.3.3: *Fișe de observație directă.* Amplul capitol aduce informații importante și lămuriri despre: metoda de cercetare a folclorului; coordonatele în care se

încadrează cercetările de teren întreprinse de Al. I. Amzulescu; diversitatea speciilor folclorice și a preocupărilor științifice care au culminat cu publicarea unor studii, articole, volume; tipurile de fișe-document realizate la teren aflate în fondurile arhivei: fișe-text magnetofon, fișe din fondul de informații, fișe ale unor informatori (lăutari) importanți, descoperiți de folclorist și deținători ai unor repertorii valoroase de cântece epice sau balade familiale, fișe *unicat* de observație directă la nuntă pe care le-am descris și analizat.

Capitolul al IV-lea, denumit *Contribuția lui Alexandru I. Amzulescu la fundamentarea bazei teoretice a folcloristicii literare românești*, cuprinde clarificări despre volumele de antologii și tipologii care au văzut lumina tiparului purtând semnătura reputatului folclorist, sub egida *Colecției Naționale de Folclor*. În acest capitol am făcut cunoscute principiile de realizare ale antologiilor și etapele gândirii de sistematizare tipologică care au dus la delimitarea celor două specii literare: cântec epic și baladă familială, prin stabilirea unor subcategorii tematice și funcționale.

Toate aceste preocupări predilecte ale lui Al. I. Amzulescu, îndreptate spre cântecul epic românesc, finalizate cu lucrări de referință în domeniu, publicate în cadrul seriei de volume ce alcătuiesc *Colecția Națională de Folclor*, sunt considerate o contribuție substanțială la îmbogățirea bazei teoretice a folcloristicii românești.

Instrumentele de lucru fundamentale, cu ajutorul cărora, folcloristul a reușit să dea imaginea clară asupra specificului categorial al celor două specii distincte ale „cântecului povestitor” (S. Ispas, 1995: 7) românesc au fost cele două tipologii de epică versificată *Cântecul epic eroic. Tipologie și corpus de texte poetice* (1981) și *Balada familială. Tipologie și corpus de texte poetice* (1983). Prin aceste volume tipologice cel mai bun cunoscător al cântecului epic românesc, Al. I. Amzulescu, a stabilit modelele funcțional și actanțial al cântecului epic eroic și structura baladei familiale. Aceasta reprezintă în fapt, contribuția teoretică originală și majoră a autorului, la fundamentarea solidă a cunoștințelor despre „poezia epică eroică din creația tradițională orală a poporului român” (Amzulescu, 1981: 9).

Pentru elaborarea lucrării noastre am folosit ca bibliografie de bază studiile, articolele și volumele publicate de Al. I. Amzulescu, precum și de alți specialiști din domeniile etnologice consacrate subiectelor analizate de noi în cuprinsul tezei sau din cele conexe care au putut reprezenta surse sigure de informare. Enumerăm câțiva dintre cei mai importanți autori citați: Constantin Brăiloiu, acad. Sabina Ispas, Mihai Pop, Adrian Fochi, Ovidiu Bîrlea, Emilia Comișel, Dumitru Caracostea, Petru Caraman, V. I. Propp, Iordan Datcu ș.a. O importantă sursă bibliografică a fost și volumul publicat de Iordan Datcu, *Al. I. Amzulescu. Receptarea critică a operei*, RCR Editorial, București, 2014.

De asemenea, a fost necesară consultarea mai multor fonduri de documente, cataloage, culegeri, fișe de text magnetofon, de informații, de observație directă, cartoteci și fișe ale mai multor informatori (lăutari) din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”.

O serie de *Anexe* care constituie o sursă documentară extrem de importantă dau o notă aparte, de inedit și noutate lucrării noastre, deoarece una dintre sarcinile cercetătorilor din cadrul sectorului Arhive Multimedia, constă în valorificarea prin editare a documentelor aflate în fondurile arhivei.

O concluzie importantă care reiese din întreaga activitate științifică desfășurată de Alexandru I. Amzulescu este necesitatea, importanța de necontestat a cercetării intrinseci a *cântecului bătrânesc*, care trebuie privit ca un fenomen artistic care are propriile sale particularități specifice.

O concluzie fundamentală care trebuie reținută este aceea că adevărata „profesiune de credință” a folcloristului Al. I. Amzulescu a fost cercetarea, culegerea și studierea cântecului epic.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”.

Amzulescu, Al. I., *Poezia epică. Eposul eroic*, în Colectiv, *Istoria literaturii române*, Vol. I. *Folclorul. Literatura română în perioada medievală*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 81-93.

Amzulescu, Al. I., *Balade populare românești*, vol. I-III, Editura pentru Literatură, București, 1964, („Ediții critice de folclor” – Genuri).

Amzulescu, Al. I., *Balada populară în Muscel*, în vol. *Studii de folclor și literatură*, București, Editura pentru Literatură, 1967, p. 247-332.

Amzulescu, Al. I., *Cântecul epic în „Colecția națională de folclor”*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 14, Nr. 3, 1969, București, p. 179-192.

Amzulescu, Al. I., *Despre stilistica oralității cântecelor epice românești*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 15, Nr. 6, 1970, București, p. 461-494.

Amzulescu, Al. I., *Modelul funcțional al eposului românesc*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 16, Nr. 3, 1971, București, p. 189-206.

Amzulescu, Al. I., *Modelul actanțial al eposului eroic românesc*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 16, Nr. 4, 1971, București, p. 267-282.

Amzulescu, Al. I., *Contribuții la dezbaterile problemei autenticității folclorice*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 18, Nr. 4, 1973, București, p. 243-253.

Amzulescu, Al. I., *Cântece bătrânești*, Editura Minerva, București, 1974 („Ediții critice de folclor” – Genuri).

Amzulescu, Al. I., *Structura baladei familiale*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 19, Nr. 2, 1974, București, p. 87-94.

Amzulescu, Al. I., *Colecția Națională de Folclor – lucrare fundamentală a I.C.E.D.*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice”, seria A, Nr. 1, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, București, 1979, p. 123-132.

Amzulescu, Al. I., *Cântecul epic eroic. Tipologie și corpus de texte poetice*, Cuvânt înainte de Mihai Pop, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981 („Colecția Națională de Folclor”).

Amzulescu, Al. I., *Balada familială. Tipologie și corpus de texte poetice*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983 („Colecția Națională de Folclor”).

- Amzulescu, Al. I., *Cântecul nostru bătrânesc*, Cuvânt înainte de Iordan Datcu, Editura Minerva, București, 1986.
- Amzulescu, Al. I., *Repere și popasuri în cercetarea poeziei populare*, Postfață de Iordan Datcu, Editura Minerva, București, 1989.
- Amzulescu, Al. I., *Despre obârșii... et quibusdam aliis!*, Editura Etnologică, București, 2005.
- Amzulescu, Al. I., *Miorița*, Editura Etnologică, București, 2005.
- Amzulescu, Al. I., Ciobanu, Gh., *Vechi cântece de viteji*, Prefață de Sabin Drăgoi, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
- Bîrlea, Ovidiu, *Metoda de cercetare a folclorului*, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- Bîrlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
- Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*. Vol. I-II, Editura Minerva, București, 1981, 1983.
- Beissinger, Margaret H., 1991, *The Art of the Lăutar: The Epic Tradition of Romania*, New York and London, Garland Publishing.
- Brăiloiu, Constantin, *Societatea Compozitorilor Români. Arhiva de folklor*, în „Boabe de grâu”, Anul II, Nr. 4 (aprilie), 1931, București, p. 204-219.
- Brăiloiu, Constantin, *Cântece bătrânești din Oltenia, Muntenia, Moldova și Bucovina*. Culegere îngrijită de..., „Publicațiile Arhivei de Folklore” IV, Societatea Compozitorilor Români, București, 1932.
- Brăiloiu, Constantin, *Despre folklorul muzical în cercetarea monografică*, în *Opere / Œuvres*, vol. IV, Prefață, traducere și îngrijire de Emilia Comișel, Editura Muzicală, București, 1979, p. 69-92.
- Bulete, Carmen, *Balade culese de Alexandru I. Amzulescu*, în *Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, serie nouă, Tomul 28, Editura Academiei Române, București, 2017, p. 185-198.
- Caracostea, Dumitru, *Poezia tradițională română. Balada populară și doina*. Ediție critică, Vol. I-II, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- Caracostea, Dumitru, Bîrlea, Ovidiu, *Problemele tipologiei folclorice*, Editura Minerva, București, 1971 („Universitas”).
- Caraman, Petru, *Contribuție la cronologizarea și geneza baladei populare la Români. Partea I: Cronologizarea*, în „Anuarul Arhivei de Folklor”, I, „Cartea Românească”, Cluj, 1932, p. 53-106.

- Caraman, Petru, *Contribuție la cronologizarea și geneza baladei populare la Români. Partea II: Geneza*, în „Anuarul Arhivei de Folclor”, II, M.O., Imprimeria Națională, București, 1933, p. 21-88.
- Carp, Paula, Amzulescu, Al. I., *Cântece și jocuri din Muscel*, Editura Muzicală, București, 1964.
- Călin, Cornelia, *Jurnalul oral. Index tipologic și motivic, antologie de texte*, Editura Erasmus, București, 1993 („Colecția Națională de Folclor”).
- Chițimia, Ion Constantin, *Poezia populară narativă. Balada*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, Anul VI, Nr. 3-4, 1957, București, p. 595-651.
- Chițimia Ion Constantin, *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, Editura Minerva, București, 1971.
- Ciobanu, Stanca, Nicolau, Irina, Ispas, Sabina, Georgescu, Ligia., *Culegerea de folclor azi. Îndreptar metodologic*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice”, Scria C, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, București, 1987.
- Comișel, Emilia, *Metoda de cercetare folclorică*, Studiu introductiv la C. Brăiloiu, *Opere / Œuvres*, vol. IV, Editura Muzicală, București, 1979, p. 5-30.
- Constantinescu, Nicolae, *Lucidă și statornică iubire*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 41, Nr. 5-6, 1996, București, p. 323-331.
- Constantinescu, Nicolae, „*De la gură pân' la mână*”. *Ce spune informatorul și ce scrie culegătorul. Din nou despre textualizare în folclor*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Serie nouă, Tomul 21, Editura Academiei Române, București, 2010, p. 45-52.
- Constantinescu, Nicolae, *In memoriam Al. I. Amzulescu (4.XII.1921 – 9.VIII.2011)*, în „Studii și comunicări de etnologie”, Tomul XXVI, Sibiu, 2012, p. 226-228.
- Constantinescu, Nicolae, Frunteletă, Ioana-Ruxandra, *Limba și literatura română, Folclor*, Ministerul Educației și Cercetării, Proiectul pentru învățământul rural, București, 2006.
- Datcu, Iordan, Stroescu, C. Sabina, *Dicționarul folcloriștilor*, Vol. I, Folclor literar românesc, Cu o prefață de Ovidiu Bîrlea, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
- Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*, Vol. I (A-H), Vol. II (I-Z), București, Editura Saeculum I.O., București, 1998 („Orizont enciclopedic”).
- Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români*. Vol. III. *Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie. Completări la vol. I-II*, Editura Saeculum I.O., București, 2001 („Orizont enciclopedic”).

- Datcu, Iordan, *Dicționarul etnologilor români: Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie*, Ediția a III-a, revăzută și mult adăugită, Editura Saeculum I.O., București, 2006.
- Datcu, Iordan, *Al. I. Amzulescu. Receptarea critică a operei*, RCR Editorial, București, 2014.
- Fochi, Adrian, *Cântecul epic tradițional al românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985.
- Fochi, Adrian, *Valori ale culturii populare românești*. Vol. I-II, Ediție îngrijită de Rodica Fochi, Studiu introductiv de Iordan Datcu, Editura Minerva, București, 1987, 1988.
- Furtună, Dumitru, *Cântece bătrânești din părțile Prutului. Cu o introducere despre baladele populare de astăzi și cu un glosar la sfârșit de...*, Editura Casei Școalelor, București, 1927.
- Iorga, Nicolae, *Balada populară românească. Originea și ciclurile ei*, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, 1910.
- Ispas, Sabina, *Cântecul epic-eroic românesc în context sud-est european. Cântecele peșirii*, Editura Minerva, București, 1995 („Universitas”).
- Ispas, Sabina, *Povestea cântată. Studii de etnografie și folclor*, Editura Viitorul Românesc, București, 2001.
- Ispas, Sabina, *Cultură orală și informație transculturală*, Editura Academiei Române, București, 2003. [Oral Culture and Transcultural Information].
- Ispas, Sabina, *Arhive de folclor. Transcrieri de folclor, în Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie. II. Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru. Partea 1*, Editura Academiei Române, București, 2007, p. 167-199.
- Ispas, Sabina, *Alexandru I. Amzulescu (1921-2011)*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Serie nouă, Tomul 22, Editura Academiei Române, București, 2011, p. 343-355.
- Lord, Albert Bates, *The Singer of Tales*, Edited with an introduction by Stephen Mitchell and Gregory Nagy, Harvard University Press, Cambridge, 2000 (1960).
- Niculescu, Radu, *Folclorul – sens – valoare*. Ediție îngrijită de Viorica Nișcov, Postfață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Editura Minerva, București, 1991.
- Pop, Mihai, *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre*, în „Revista de Folclor”, Anul I, Nr. 1-2, 1956, București, p. 9-35.
- Pop, Mihai, *Caracterul istoric al epicii populare*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 9, Nr. 1, 1964, București, p. 5-15.

- Pop, Mihai, *Îndreptar pentru culegerea folclorului*, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă – Casa Centrală a Creației Populare, București, 1967.
- Pop, Mihai, *Corpus-ul folclorului românesc*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 14, Nr. 3, 1969, București, p. 169-177.
- Pop, Mihai, *Cântecul popular epic în România*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, Tom. 42, Nr. 1-2, 1998, București, p. 36-47.
- Pop, Mihai, *Folclor românesc*, Vol. 1: *Teorie și metodă*, Vol. II: *Texte și interpretări*, Ediție îngrijită de Nicolae Constantinescu și Alexandru Dobre, Editura „Grai și Suflet” – Cultura Națională, București, 1998 („Cumințenia pământului”).
- Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Ediția a III-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991 (1976).
- Prichici, Constantin Gh., *Balade populare din județul Ilfov*, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă din județul Ilfov, f.l., 1975.
- Propp, V.I., *Russkiy geroicheskiy epos*, Gosudarstvennoe izdatel'stvo khudozhestvennoy literatury, Moskva, 1958.
- Propp, V.I., *Morfologia basmului*, Prefață de Radu Niculescu, În românește de Radu Nicolau, Editura Univers, București, 1970.
- Ruxăndoiu, Pavel, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, Editura „Grai și Suflet” – Cultura Națională, București, 2001 („Cumințenia pământului”).
- Sulișteanu, Ghizela, *Folclor muzical din județul Brăila. Balada sau cântecul bătrânesc*, Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă a județului Brăila, f.l., 1981.
- Șerban, Carmen, *Alexandru I. Amzulescu – culegător de folclor și creator de documente exemplare*, în „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu””, Serie nouă, Tomul 30, Editura Academiei Române, București, 2019, p. 259-285.
- Șerban, Carmen, *Cântecul epic în folcloristica românească. Istoricele preocupărilor, valorificare*, în vol. *In honorem Sabina Ispas. Cunoașterea „culturii profunde”. Paradigme actuale*, Ioana Ruxandra Frunteletă, Iulia Wisoșenschi, Radu Toader (coord.), Editura Etnologică, București, 2021, p. 280-290.
- Thiesse, Anne-Marie, *Crearea identităților naționale în Europa. Secolele XVIII-XX*, Traducere de Andrei-Paul Corescu, Camelia Capverde și Giuliano Sfichi, Editura Polirom, Iași, 2000 („Historia”).
- Vicol, Adrian, *Recitativul epic al baladei românești. Tipologie muzicală*, Postfață de Marin Marian Bălașa, Editura Arvin Press, București, 2004.

- * * *, *Istoria literaturii române*, Vol. I. *Folclorul. Literatura română în perioada medievală*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.
- * * *, *Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie*. I. Coordonatori: Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, Editura Academiei Române, București, 2006 (Academia Română. Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”).
- * * *, *Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie*. II. *Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*. Partea 1. Coordonatori: Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, Editura Academiei Române, București, 2007 (Academia Română. Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”).
- * * *, *Etnologie românească. Folcloristică și etnomuzicologie*. II. *Metodologie. Arhive. Instrumente de lucru*. Partea a 2-a. Coordonatori: Sabina Ispas și Nicoleta Coatu, Editura Academiei Române, București, 2010 (Academia Română. Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu”).

